

Bilaga 1

Utlämnande till myndigheter, vårdgivare, enskilda personer m.m.

Allmänt om utlämnande till myndigheter

Enligt förvaltningslagen (FL) ska varje myndighet lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten. Vidare ska en myndighet enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL) på begäran av en annan myndighet lämna uppgift som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd (eller om utlämnandet skulle hindra arbetets behöriga gång). Detta innebär att utgångspunkten vid utlämnande till andra myndigheter är att utlämnande ska ske förutsatt att uppgifterna inte är sekretessbelagda och att utlämnandet inte skulle påverka sjukhusets egen verksamhet på ett negativt sätt.

För att andra myndigheter ska kunna utföra sitt uppdrag krävs ibland tillgång till sekretessbelagda uppgifter från hälso- och sjukvården. I syfte att underlätta för hälso- och sjukvården att bedöma om det är tillåtet att lämna ut uppgifter, samt för att öka effektiviteten i hanteringen av ärenden hos myndigheterna, har det i vissa författningar intagits sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om uppgiftsskyldighet. Även om utlämnande kan ske med stöd av en sådan bestämmelse ska myndigheten endast lämna ut sådana uppgifter som är relevanta utifrån den aktuella bestämmelsens syfte. Om bestämmelsen t.ex. tar sikte på tillsynsverksamhet ska bara de uppgifter som behövs för myndighetens tillsyn lämnas ut.

(6 § FL, 6 kap. 5 § och 10 kap. 28 § OSL)

Utlämnande till polisen

Hälso- och sjukvårdspersonal är enligt patientsäkerhetslagen (PSL) skyldig att på begäran av polisen ge besked om en viss person finns på sjukhuset eller inte (skyldigheten gäller även om personen ifråga är asylsökande eller papperslös). Principiellt omfattar uppgiftsskyldigheten även uppgift om på vilken klinik personen finns. Den sistnämnda uppgiften bör dock inte lämnas ut om uppgiften är särskilt integritetskänslig. I sådant fall bör möjligheten att arrangera möte mellan patienten och polisen i ett mer neutralt besöksrum undersökas.

Utlämnande av andra uppgifter till polisen än uppgift om huruvida en viss person finns på sjukhuset eller inte förutsätter att det är fråga om ett brott av särskilt allvarligt slag. När det gäller misstanke om begånget brott krävs att det föreskrivna straffet för brottet inte är lindrigare än fängelse i minst ett år (se exempel på brott nedan):

- mord, dråp, våldtäkt, grov misshandel, olaga frihetsberövande, grovt rån, rån, grovt narkotikabrott, mordbrand och allmänfarlig ödeläggelse.

Om misstanken avser försök till brott krävs att det föreskrivna straffet för brottet inte är lindrigare än fängelse i minst två år (se exempel på brott nedan):

- mord, dråp, människorov, människohandel, våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grovt koppleri, grovt rån, mordbrand, grov mordbrand, spridande av gift eller smitta (grovt brott) samt grovt narkotikabrott.

Uppgifterna kan avse den misstänkte, offret eller någon annan. Det är inte hälso- och sjukvårdspersonalen som ska avgöra vilket brott det är fråga om utan det är polisen som ska göra denna bedömning. Om begäran om utlämnande av uppgifter sker per telefon ringer personalen upp polisens växel och ber om att få bli kopplad till den person som har kontaktat sjukhuset. På så sätt säkerställs att den som har gjort begäran är anställd hos polisen.

När det gäller vissa brott mot barn har lagstiftaren utökat möjligheterna och skyldigheterna att lämna ut uppgifter till rättsvårdande myndigheter, bl.a. polisen. Avseende nedan angivna brott (oavsett om misstanken avser begånget brott eller försök till brott) gäller att det är tillåtet att lämna ut uppgifter, även om lägsta straffet är lägre än vad som anges ovan:

- Brotts mot liv och hälsa
- Brotts mot frihet och frid (exempelvis olaga tvång, ofredande, kränkande fotografering)
- Sexualbrott
- Brotts som avses i lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor

Hälso- och sjukvårdspersonal får i ovanstående fall på eget initiativ lämna ut uppgifter till polisen (sekretessen gäller inte i dessa situationer). Om polisen har begärt ut uppgifterna blir det dock fråga om uppgiftsskyldighet för hälso- och sjukvårdspersonalen eftersom det råder en generell uppgiftsskyldighet mellan myndigheter om sekretess inte gäller för uppgifterna ifråga.

(6 kap. 15 § PSL, 10 kap. 21 § och 23 § OSL)

Utlämnande till Inspektionen för vård och omsorg

Det råder enligt patientsäkerhetslagen (PSL) uppgiftsskyldighet gentemot Inspektionen för vård och omsorg (IVO) inom ramen för IVO:s tillsynsverksamhet. Även om det råder uppgiftsskyldighet ska sjukhuset endast lämna ut sådan information som är relevant utifrån bestämmelsens syfte. För tillsynsverksamheten helt ovidkommande uppgifter ska således inte lämnas ut.

(7 kap. 20 § PSL)

Utlämnande till socialtjänsten

Det råder enligt socialtjänstlagen (SoL) uppgiftsskyldighet gentemot socialtjänsten inom ramen för en barnutredning. Även om det råder uppgiftsskyldighet ska sjukhuset endast lämna ut sådan information som är relevant utifrån det syfte som ligger bakom bestämmelsen om uppgiftsskyldighet. För barnutredningen helt ovidkommande uppgifter ska således inte lämnas

ut. Vidare får hälso- och sjukvården enligt en sekretessbrytande bestämmelse lämna ut uppgifter till socialtjänsten om patienten ifråga är i behov av nödvändig vård, behandling och annat stöd och denne:

- på grund av sitt hälsotillstånd eller av andra skäl inte kan samtycka till utlämnandet,
- inte fyllt 18 år,
- fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel, eller
- vårdas med stöd av tvångsvårdslagstiftning.

Vårdpersonal har härutöver en skyldighet att på eget initiativ kontakta socialtjänsten om de får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

(14 kap. 1 § SoL, 25 kap. 12-13 §§ OSL)

Utlämnande till Försäkringskassan

Det råder enligt socialförsäkringsbalken (SFB) uppgiftsskyldighet gentemot Försäkringskassan inom ramen för ett socialförsäkringsärende. Även om det råder uppgiftsskyldighet ska sjukhuset endast lämna ut sådan information som är relevant utifrån bestämmelsens syfte. För socialförsäkringsärendet helt ovidkommande uppgifter ska således inte lämnas ut.

(110 kap. 14 § SFB)

Utlämnande till annan vårdgivare

Samtycke behövs inte för utlämnande till en offentlig vårdgivare inom landstinget (enhet inom Stockholms läns sjukvårdsområde, Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, Södersjukhuset AB, Danderyds sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Södertälje Sjukhus AB, Folk tandvården AB och Ambulanssjukvården i Storstockholm AB). Sådant utlämnande har stöd i en sekretessbrytande bestämmelse. Det kan t.ex. handla om utlämnande av uppgifter inom ramen för Lex Maria- anmälan eller kvalitetssäkring.

Utlämnande till privata vårdgivare och offentliga vårdgivare i andra landsting gäller att utlämnande får ske med samtycke. I den mån utlämnandet sker för att patienten ska få nödvändig vård och behandling och samtycke inte kan inhämtas kan utlämnande även ske med stöd av en sekretessbrytande bestämmelse. I dessa fall kan utlämnande också ofta ske efter en menprövning. I den mån patienten ska få fortsatt vård hos remitterande vårdgivare, och den fortsatta vården förutsätter tillgång till sjukhusets journaluppgifter och detta är uppenbart för patienten, är det tillåtet att skicka epikris och andra journaluppgifter.

(25 kap. 11 § och 13 § OSL)

Utlämnande i samband med vård av utomlänspatient

När det gäller utlämnande av uppgifter till hemlandstinget avseende vård av en utomlänspatient ska utlämnandet begränsas till de uppgifter som anges i kommentaren till Riksavtalet. Om hemlandstinget begär en epikris får utlämnande endast ske med samtycke. I den mån patienten ska få fortsatt vård hos remitterande vårdgivare, och den fortsatta vården förutsätter tillgång till sjukhusets journaluppgifter och detta är uppenbart för patienten, är det tillåtet att skicka epikris

och andra journaluppgifter.

(10 kap. 2 §, 12 kap. 2 § och 25 kap. 1 § OSL)

Utlämnande till patienten

Patienten har en principiell rätt att ta del av sin egen journal. Utlämnande ska således ske på begäran. Uppgifter i journalen som rör andra personers hälsotillstånd eller personliga förhållanden får dock inte lämnas ut. Utlämnande av sådana uppgifter får ske med berörd persons samtycke. Vidare råder det sekretess för uppgifter i en anmälan som är journalförd, i förhållande till patienten, om det kan antas att den som har lämnat uppgifterna eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgifterna lämnas ut.

(12 kap. 1-2 §§ och 25 kap. 7 § OSL)

Utlämnande med stöd av fullmakt

Utlämnande av journaluppgifter till myndighet eller enskild med stöd av fullmakt (dvs. med patientens samtycke) kan ske, förutsatt att det kan säkerställas att fullmakten är undertecknad av patienten. Råder det tveksamhet om det är patienten som har undertecknat fullmakten bör denne kontaktas. Det finns för övrigt inga formkrav för hur en fullmakt ska vara utformad.

(12 kap. 1-2 §§ OSL)

Utlämnande till närstående

Hälso- och sjukvårdssekretessen gäller även gentemot närstående. I den mån samtycke till utlämnande inte kan inhämtas ska en menprövning göras.

(12 kap. 2 § och 25 kap. 1 § OSL)

Utlämnande till vårdnadshavare

Vårdnadshavare har en principiell rätt att ta del av sitt barns uppgifter och förfogar över sekretessen i barnets ställe. Om barnet skulle lida *betydande men* av ett utlämnande kan sekretessen gälla även gentemot vårdnadshavare. Med betydande men avses t.ex. att barnet kan skadas allvarligt fysiskt, psykiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut. Vårdnadshavarna ska i takt med barnets stigande ålder och utveckling i allt större utsträckning ta hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Vid en viss ålder och mognadsgrad kan vårdnadshavarna inte längre anses förfoga över sekretessen för barnets uppgifter. Denna tidpunkt har i domstolspraxis och JO- utlåtanden ansetts infalla vid ca 15 års ålder. Detta är dock endast ett riktmärke. Vårdens och behandlingens karaktär samt komplexitet ska vägas in i bedömningen. Exempelvis bör en 14-åringens besök på en ungdomsmottagning i de flesta fall kunna sekretessbeläggas gentemot vårdnadshavarna. Samtidigt bör en 17-åringens önskemål om att gentemot vårdnadshavarna hemlighålla en behandling av ett livshotande tillstånd inte tillmötesgå. Det har överlåtits till hälso- och sjukvårdspersonalen att i det enskilda fallet bedöma om det är vårdnadshavarna eller barnet som förfogar över sekretessen. Om barnet bedöms förfoga över sekretessen ska utlämnande till vårdnadshavare inte ske utan barnets samtycke.

(12 kap. 3 § OSL, 6 kap. 11 och 13 §§ föräldrabalken)

Utlämnande till god man och förvaltare

I den mån samtycke till utlämnande inte kan inhämtas ska en menprövning göras.

(12 kap. 2 § och 25 kap. 1 § OSL)

Utlämnande till advokat eller annat juridiskt ombud

Företräds patienten av ett juridiskt ombud ska det finnas en fullmakt. Utlämnande kan ske med stöd av fullmakten. Råder det tveksamhet om det är patienten som har undertecknat fullmakten bör denne kontaktas.

(12 kap. 2 § OSL)

Utlämnande till försäkringsbolag

Vanligtvis har försäkringstagaren undertecknat ett skriftligt samtycke för försäkringsbolaget att ta del av uppgifter från vårdgivare. Om skriftligt medgivande finns kan uppgifterna lämnas ut. Om det råder osäkerhet kring huruvida försäkringstagaren godkänner utlämnande bör denne kontaktas. Är försäkringstagaren död kan dödsboet kontaktas. Normalt sett ligger det i dödsboets intresse att uppgifter lämnas ut till försäkringsbolaget.

(12 kap. 2 § och 25 kap. 1 § OSL)

Utlämnande till journalister

Utlämnande till journalister får ske med patientens samtycke. Är patienten avliden och samtycke till utlämnande saknas ska en menprövning göras. Den avlidne (och närstående) får dock regelmässigt anses lida men av ett sådant utlämnande, såvida inte uppgifterna är allmänt kända eller kända för journalisten ifråga. Presschefen på sjukhuset ska alltid kontaktas i de fall journalister begär ut uppgifter.

(12 kap. 2 § OSL)

Utlämnande till kollegor

Enligt patientdatalagen (PDL) får den som arbetar hos en vårdgivare ta del av dokumenterade uppgifter om en patient endast om han eller hon deltar i vården av patienten eller av annat skäl behöver uppgifterna för sitt arbete inom hälso- och sjukvården. Utöver att bestämmelsen reglerar när anställda själva får ta del av journaluppgifter reglerar den när det är tillåtet att lämna ut uppgifter till kollegor. Det är tillåtet att lämna ut uppgifter till en kollega om det behövs för:

- Vård och behandling, journalföring eller annan vårddokumentation
- Patientadministration
- Upprättande av dokumentation som följer av lag, förordning eller annan författning
- Systematisk kvalitetssäkring
- Administration, planering, uppföljning, utvärdering, tillsyn av verksamheten
- Framställning av statistik
- Utlämnande av uppgifter i enlighet med lag eller förordning

Läs mer om anställdas åtkomst till journaluppgifter för hälso- och sjukvårdsändamål i riktlinjen för åtkomst till patientjournal [STAB0952].

(4 kap. 1 § PDL)

Utlämnande till sig själv och släktingar m.m.

Det är på grund av jävsregler i kommunallagen (KL) inte tillåtet att genom egen åtkomst ta del av sin journal på sjukhuset (eller hos annan vårdgivare). Det är av samma skäl inte heller tillåtet att genom egen åtkomst ta del av och lämna ut uppgifter ur en släktings eller bekants journal på dennes begäran. I den mån en anställd vårdar en släkting eller bekant på kliniken får åtkomst till journaluppgifter och utlämnande till patienten ske i den utsträckning som behövs för vården av patienten.

(6 kap. 25 § KL)

Utlämnande till forskare

Observera vikten av att skilja på *utlämnande av journaluppgifter* samt *anställds åtkomst till journaluppgifter*. **Att anställda vid sjukhuset har behörighet att ta del av journaluppgifter (i t.ex. Take Care) genom elektronisk åtkomst innebär inte att det är tillåtet att bereda sig sådan åtkomst för forskningsändamål.** Läs mer om anställdas åtkomst till journaluppgifter i riktlinjen om åtkomst till patientjournal [STAB0952].

Även forskning som sker i sjukhusets egen regi ses normalt som en egen verksamhetsgren och det finns således en sekretessgräns mellan forskningsverksamheten och hälso- och sjukvårdsverksamheten. Anställds tillgång till patientuppgifter för forskningsändamål möjliggörs därför huvudsakligen genom utlämnanden.

Ett *utlämnande* av icke-avidentifierade journaluppgifter för forskningsändamål förutsätter att forskningen är godkänd av etikprövningsnämnd. Ett utlämnande av journaluppgifter förutsätter vidare att det har inhämtats **samtycke** från samtliga berörda patienter eller att det efter en **menprövning** står klart att utlämnandet inte leder till men för patienterna eller närstående till patienterna.

Vid hantering av data som är avidentifierad gäller inte denna riktlinje. "Avidentifierad" innebär att uppgifterna inte på något sätt går att härleda till en fysisk person. Att uppgifter är "pseudonymiserade", vilket vanligtvis innebär att man har ersatt namn och personnummer med ett kodnummer eller motsvarande, innebär *inte* att de är avidentifierade.

Samtycke

Om utlämnandet ska föregås av inhämtat samtycke från patienten måste berörda patienter i förväg uttryckligen ha samtyckt till utlämnandet av exempelvis kontaktuppgifter till den berörda forskaren och för det aktuella ändamålet. Patientens samtycke ska vara dokumenterat i journalen.

När patientens samtycke har inhämtats av sjukhuset kan utlämnande av uppgifter ske i enlighet med samtyckets omfattning.

Menprövning

Etikprövningsnämnden kan godkänna att forskningen sker utan patienternas samtycke. Ett sådant godkännande innebär att forskningen som sådan är tillåten utifrån etikprövningslagens bestämmelser, men innebär dock inte något undantag från kravet på att ett utlämnande måste föregås av en menprövning. Etikprövningsnämnden förutsätts också ta ställning till *vilka uppgifter som får användas i forskningen och hur*.

Sekretessen (och således även menprövningen) påverkas av vem det är som har begärt ut uppgifterna.

- Om forskningshuvudmannen är en **kommun** eller ett **landsting** ska en menprövning ske enligt 25 kap. 11 § p. 5 OSL. Rakt skaderekvisit gäller, dvs. presumtion för utlämnande "om det inte kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs".
- Om uppgifterna efter utlämnandet *enligt lag* omfattas av fortsatt lika stark sekretess är riskerna för men mindre jämfört med om sekretessen blir svagare eller upphör att gälla helt. Ett exempel på en sådan situation då hälso- och sjukvårdssekretessen följer med uppgifterna är när en myndighet som exempelvis Karolinska Institutet eller annat landsting/region får uppgifter utlämnade till sig i sin forskningsverksamhet (se 11 kap. 3 § OSL).
- Om forskningshuvudmannen är en **annan extern part** gäller sekretess med ett omvänt skaderekvisit, det vill säga "stark sekretess" i enlighet med 25 kap. 1 § OSL. Presumtionen är att utlämnande inte får ske "om det inte står klart, att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men". Utlämnande i dessa fall torde förutsätta att informationen är avidentifierad.

Observera! Avtalad sekretess kan i menprövningssammanhang inte jämföras med lagstadgad sekretess. (Se t.ex. JO Dnr 3032-2011.) Utlämnandet får inte medföra att anställda hos **privata aktörer** (i egenskap av projektpartners eller liknande) kommer att kunna ta del av patientdata som är hänförlig till enskilda individer. Det måste därför göras en bedömning utifrån uppgifternas karaktär och projektbeskrivningen i etikansökan. Patientdata i form av fritext utgör en större risk än t.ex. mätvärden. Vid oklarhet bör behörig företrädare för forskningshuvudman tillfrågas kring hur man har för avsikt åstadkomma en bibehållen sekretess.

Menprövningen ska innebära att utlämnandet sker under omständigheter som innebär en god säkerhet för att röjande inte leder till skada eller men. **Vid menprövning av uttag för forskningsändamål ska följande omständigheter beaktas:**

- Utlämnandet ska vara förenligt med den information som har angetts i den godkända etikansökan.
- Utlämnandet får inte bli mer omfattande än vad som krävs i förhållande till det ändamål för vilket de begärs ut.
- Säkerhetsåtgärder som t.ex. **pseudonymisering** kan medföra bättre förutsättningar för att

skydda de enskilda individernas integritet och därmed minska risken för men.

Sammanfattningsvis kan utlämnanden för forskningsändamål normalt ske om det är förenligt med godkänd etikansökan och mottagaren är en myndighet där uppgifterna skyddas av oförsvagad sekretess enligt lag. Adekvata säkerhetsåtgärder ska alltid vidtas och för det fall att forskningsprojektet har projektpartners från privat sektor så ska sökanden tydligt redogöra för hur sekretessen gentemot dessa parter upprätthålls. Möjligheten att lämna ut icke-avidentifierade data till privata forskningshuvudmän är mycket begränsad.

Allmänt om utlämnanden för forskningsändamål

Vissa forskningsutlämnanden förutsätter bearbetningar och utlämnande i elektroniskt format. Det finns dock ingen rättslig skyldighet för sjukhuset att lämna ut journaler i annat format än pappersutskrifter.

Begäran om att få ta del av patientdata för forskningsändamål ska göras av behörig företrädare för forskningshuvudman (i enlighet med vad som har uppgetts i godkänd etikansökan). Utlämnandet ska ske till densamme.

Beslut

Ett **skriftligt beslut** om utlämnande ska upprättas och signeras av beslutande patientområdeschef/funktionsområdeschef/stabschef. (För beslutsmall, se bilaga till denna riktlinje.)

Om utlämnande inte kan ske ska den som har begärt ut uppgifterna upplysas om skälet till detta samt möjligheten att begära ett överklagbart avslagsbeslut. Avslagsbeslut upprättas av kansliavdelningens jurister.

(11 kap. 3 §, 12 kap. 2 § och 25 kap. 1 § OSL)

Utlämnande till studenter

Utlämnande av journaluppgifter till studenter för utbildningsändamål är tillåtet under förutsättning att patientens identitet inte röjs. I den mån utlämnandet sker på ett sätt som medför att patienten kan identifieras ska patientens samtycke till utlämnandet inhämtas. Deltar studenten i vården av patienten får studenten ta del av patientuppgifter för vård och behandling på samma villkor som vårdpersonalen.

Läs mer om studenters åtkomst till journaluppgifter i riktlinjen för åtkomst till patientjournal [STAB0952].

(12 kap. 2 § OSL)

Utlämnande efter avidentifiering (maskering)

Om patientens identitet maskeras finns det inget sekretessrättsligt hinder mot ett utlämnande. Detta förutsätter dock att det står helt klart att mottagaren av uppgifterna inte på något sätt kan identifiera en person i det utlämnade materialet. Det kan därför vara nödvändigt att eventuellt maskera även andra uppgifter än identitet.